

၎င်း ကာလမဟုတ်သည်၌၎င်း စကားကို စောင့်ရှာ၏။ စင်စစ် မိမိနှင့်တူသောသူ၌လည်း အပိုင်းအခြားကိုလွန်၍ မဆိုရာ။ ဂဠုန်မင်းသည် နဂါးကို ဖမ်းယူသကဲ့သို့ ထို့အတူ ပညာရှေ့သွားရှိသော အကြင်ပညာရှိသည်ကား လျောက်ပတ်သောကာလ၌ နှိုင်းယှဉ်အပ်သောစကားကို ဆို၏။ ထိုပညာရှိသည် ခပ်သိမ်းကုန်သော ရန်သူတို့ကို ဖမ်းယူနိုင်၏။” မင်းသည် ဘုရားလောင်း၏ တရားကိုနာရ၍ ထိုအခါမှစ၍ အတိုင်းအရှည်ရှိသောစကားကို ပြောဆို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၀၉/၇၀၀။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂ်လိက်ကဲ့ “He will take prudent counsel before he speaks” မဂးလဝ်ရ။

- “ယုံခမိတံ၊ ဟိုတ်ဂ်ရ မှူးတံညးဂမ္တိုင် ခမိကို ဗမူးကို သိုင်ကို ဂဟပတိဂမ္တိုင်ကို ကသပ်မွဲချပ်ဂ် ဟုံတြိုက်တန်ကံကုဂ် ကသပ်ဂ်လွချပ်ညိ။ လဟိုမွဲသိုက်ဟိုဂ် မဟုံသေင်ကံလဟိုတဂ် ကျပ်တြိုက် န်လဟိုကျပ်ရမ္မဂ် လွဟိုစုတ်ညိ။ ပွမ္မဲမသွယျှဂ် ချပ်ခင်ခြင် အတိုင်ဒေတ်တုပညာ တမ္မာတမ္မာတေမိုန်တု ပွဝံ ဗူးလလေင်ရတိမိုန်တု ပွဂ်ယျှညိ။ ---။” (၅၅၀။ ၆-၃၈၁။ ဒု-၃၈၈။ အစွောံ။) (ချပ်စင်ခြင် = စဉ်းစားဆင်ခြင်သည်။)
- “ယုံသိုင်မပြု၊ မင်မစ်တြလို့ မှုကံကယိုင် မတုတ်ရအဆေဝ်သွဝ် နယာတ်ဂွးထဝ် မဂြောပ်လဝ်ကုတု မသီက္ခိတို့ဗိုင်ဒိုင်သိုင်မဂ် ညးဂ်မခိန်ကံသိုင်မရော။ ကုသိုသိုင်မယျှလဝ်အတိက်တေတု ပဲ့ဒေဝ်ဗနီပိုန်ဟာန်ယသပတ်ဂ် ကုသိုဂ် မိန်သတဲသွသဘာန်သိုင်မတု ကျင်ကျွံဗဒ်လဝ်သိုင်မပြု ဒေဝ်ဗွဝ်ပိုန်ကုသို မခိန်ကံသိုင်မရောင် ဟုံသေင်ဟာအံ။ နဂလဟာန်အဲဒိုက်မဟိုဝံဂ် သိုင်မခင်ခြင်ဗဇာရဏာကိုမိုန်ညိအံ” ကောန်ဗြသိုင်ဂး။ (ဇာတ်နာရဒ။ အစွောံ။) (စင်ခြင် = ဆင်ခြင်သည်)
- ပွမ္မဲပဟုံဒး မသွောံတြိုက် ခင်ခြင်နပညာညိ။ ညံင်ဇူတြအစောံ ဟုံပွဟ်ခိုင်ပန်တု နလပုံဖျောန်ဏာဂတ စံစတ်တုမကွာ်ဂး ဇူဂ် ဟုံသလိုင်ဟုံတဆူရောင်။ ညံင်သတ်ဂ်ကိုရ ခပ်ပညာဏာဂတ စံစတ်မွဲတု ဟုံဒးသွောံတြိုက်။ (ဇာတ်ဝိဓုရ။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ နောင်ကိုစိုးရိမ်ပူပန်ရမည့် မလျောက်ပတ်သော အမှုတစ်ခုကိုမပြုမီ ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်ပါ။ အစွမ်းအားရှင်ဖြစ်သော ဆင်ပြောင်ကြီးသည် အခြေလေးချောင်းတို့ကို မယုံမူ၍ နှာမောင်းရှေ့သွားခြင်းအားဖြင့် တိုင်းထွာစမ်းသပ်၍ လျောက်သဖြင့် ကျွံခြင်း ရွတ်ချော်တိမ်းပါးခြင်း မရှိသည်ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ပညာရှေ့သွားရှိသောအားဖြင့် ချင့်ချိန်သုံးသပ်၍ ပြုသည်ရှိသော် နောင်တွင်မစိုးရိမ်မပူပန်ရ။ (သုတေသီ)
- ဖိုအာနိသံသ(၅)ပြုကာ ဖိုခမိဒင်လလးကထိုန် မကလိဝံဂ်ကို ပဲ့လွာ်ဒကာတံလေဝ် ဒကာကို ဒါန်သွာကထိုန်တုန် ဖိုအာနိသံသ(၅)ပြုကာကို သိုက်ပိုန်ဟာန်ဘိုက်ဘက်မဂ္တိုင် ဝံဒင်စသိုင်အာ ညုာ်ညုာ်ရ။ မွဲကိုမွဲ အဲပါ်တံထွေးကိုကွေးသိုဖအိုတ် ဖြောပ်စိုတ်တု သိုမခင်ခြင် ကလင်ပင်မိုင် အာအိုတ်ညိ။ (သုဓမ္မဒေသနာ။ ၃၇၇။ ဂရိုက်သံ။) (သိုမစင်ခြင် = သိုမချပ်ဗစာရဏာ)

စင်ခြင်

— အဓိပ္ပါယ်(၂) — ‘ချစ်ခင်’

တိုင်ပင်သည်။ ဆွေးနွေးသည်။ ခည့်ဝေးသည်။

to consult, to ask for advice or opinion, to take counsel

- “ပသ်မတန်ပရော” (ဂးတု) သိုင်စင်ခြင်ကိုအမတ်တအ်ဂမ္တိုင် ဒဒ်ပိလိယသေဠိပလုတ်ဂ် အမတ်တအ်ဟိုပိဠိသိုင်၊ သိုင်တွေဟ်လက်ပိလိယသေဠိတု၊ ---။ (၅၅၀။ ၆-၁၃၁။ ပ-၃၇၅။ အစောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ မင်းသည် “အသိုပုပြုအပ်သနည်း” ဟု အမတ်တိုနှင့်တကွ တိုင်ပင်၍ ထိုပိလိယသုဠေးကို ရေရွတ်၍ ---။ (၅၅၀။ ပ-၅၅၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မု အင်္ဂလိက်/ Then the king **took counsel with** his ministers as to what should be done, ----. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-288)
- ပဲ့ချင်ရာဇာဂြိုဟ် နမိက်ကိုစရင်မွဲညိညဂ် ပဲ့ခြင်မစင်ခြင်ဂ် ဂကောံမှာဇန်ဂမ္တိုင် ကျင်ကောံ အိုတ်ရ။ ပ္ဍောင်ဇန်တအ်ဂ် တြံမွဲဂ် “ပဲ့တဲဝံ ကုအဲပုမုနံ” ဟိုတု ဂလိုက်ကတိုသူးအာရ။ တြံမွဲသ္တာင် ညာတ်တြံမဂလိုက်ကတိုအာဂ် ဝံမိင်ဂလာန်ဇေံဟိုတု ရဝံဂးရ။ “တြံဝံမွဲ ပုမုနံ ကုအဲ ဇေံဟိုတုစူးအာရ။ မုနံဂ် ညးဇေံဂ်ရော။” (၅၅၀။ ၆-၄၅၃။ ၇-၅၈။ အစောံ။) ပဲ့ မုဗ္ဗာ/ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပြုဖွယ်ကိစ္စကြောင့် ခည့်ဝေးရာဇရပ်၌ ခည့်ဝေး၍ လူအပေါင်း၏အလယ်၌ ယောကျ်ားတစ်ယောက်သည် “ယနေ့ ငါ့အား ပြုအပ် သောမင်္ဂလာရှိ၏” ဟု ထ၍သွားလေ၏။ တစ်ယောက်သောယောကျ်ားသည် ထိုယောကျ်ား ၏ မင်္ဂလာဟူသော စကားကိုကြား၍ “ဤသူသည် မင်္ဂလာဟုဆို၍သာလျှင် သွား၏။ ထို မင်္ဂလာမည်သည် အဘယ်နည်း” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ တ-၇၀၈။ ညောင်ကန်။) (ခြင်မစင်ခြင် = စည်းဝေးတိုင်ပင်ရာဇရပ်) ပဲ့မုအင်္ဂလိက်/ At the city of Rajagaha for some cause or another a great company had gathered in the **royal resting-house**, and among these was a man who got up , and went out, with the words, “This is a day of good omen.” Someone else heard it, and said, “Yon fellow has gone out talking of ‘omens’; what does he mean by omen?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-46)
- အမတ်တအ်စင်ဒန်ကွေံဇွဲသိုင်တု ပဲ့လအိတ်ထ၍တဲဂ် သိုင်အမတ်တအ် ကျင်ကောံမွဲဟာန်တု ချစ်ခင်ခြင်တအိုတ်ရ။ (ဇာတ်မဟာဇနက္က။ အစောံ။) ပဲ့မုဗ္ဗာ/ အမတ်တိုသည်လည်း ဥတုဇ ရုပ်အကြွင်းမျှသာဖြစ်သော မင်း၏ကိုယ်ကို ခုနစ်ရက်အတွင်း၌ ဖုတ်ကြဉ်းသင်းဂြိုဟ်ခြင်းကို ပြု၍ မင်းလွန်သည်မှ ခုနစ်ရက်မြောက်လတ်သော် ----။ မူးမတ်ပုရောဟိတ်အပေါင်းတို့ သည် လွတ်သဘင်၌ အညီအညွတ်စည်းဝေး၍ ဤသို့တိုင်ပင်ကြကုန်၏။ (မင်းဘူးဦးဩဘာ သ)

- သိုင်မဂဒူချုပ်ခွဲချင်ရ၊ ကော်အမာစ်သေနာပတိ ဒကိုပ်ပွန်တံ ဆမ္မုဗ္ဗဂကောံဂံ **ခင်ခြင်**ကောံ ရင်သွံ သိုဂမီဗမ္မးဟောရာတံအိုတ်တဲ သမိတ်ခွဲချင်ရ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်။ ၇။) ပွဲမူ ဗွာ/ မဂဒူးသည် မုတ္တမမြို့ကို အသစ်တည်ရန် စီရင်၏။ မှူးမတ်သေနာပတိများ ရဟန်း ပုဏ္ဏားဟူးရားများနှင့် **တိုင်းပင်သည့်**။ (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၂၂။ နိုင်ပန်းလှ။)
- သိုင်ဂုံညာတ်သွပ်လွံသင်္ဂတဲ တွဲယးနွံအသံ ကော်အမာစ်ဒကိုပ်ပွန်တံ ညးဂမိုင်ကောံတဲ နွံ အသံ “လျှာ်စိင်ဗွာ် ညးဟုံမိပ်မံင်ကိုပိုရ။ မူဋ္ဌာန်မဲ့ သိုင်စိင်ညးမသိုက်သ္မာမံင်ဂံရော။ မှူးတံ ညးဂမိုင် ချပ်ဗစာရဏာညီ” ဂးဂံရ အမာစ်ဒကိုပ်ပွန်တံညးဂမိုင် ဂုံမိင်တဲ **ခင်ခြင်**ရင်သွံ။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်။ ၁၇/၁၈။) ပွဲမူဗွာ/ သောက္ကတဲမင်းသည် မိုးသောက်လတ်သော် မှူးမတ်များကိုခေါ်၍ အိပ်မက်ကို ပြောပြတိုင်းပင်ပြီး “ဆင်မင်းနေလိုသောအရပ်ကို သိရ အောင် စီရင်စေ” ဟုမိန်၏။ မင်းနှင့်မှူးမတ်တို့ **တိုင်းပင်၍** ---။ (ရာဇာဓိရာဇ်အရေး တော်ပုံကျမ်း။ ၃၃။ နိုင်ပန်းလှ။)
- မင်ကာန်စီ ဒးဒုံမံင်ဒိုက်တွခွါဂံ မိမင်ကာန်စီ တိက်ဟုံသိုင် မံင်ဟုံသိုမ် ဒးဂိုင်စံင်တူမံင်ဟေင်။ မိမင်ကာန်စီဒိုက်ဗြဲကွာ၊ သွက်**ခင်ခြင်**ကိုညးလိုဟုံမဲ့။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်။ ၄၆။) ပွဲမူ ဗွာ/ တလခွါငေါ်ရောက်ထံတွင် မင်းကန်စီ အစေခံနေရသဖြင့် မိခင်ဖြစ်သူ မုဆိုးမမှာ အိပ် မပျော် စားမဝင် ပူပင်သောကဖြစ်၍ စိတ်ဆင်းရဲနေရ၏။ မည်သူနှင့်မျှ **တိုင်းပင်**ဖော်မရှိ။ (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၈၆။ နိုင်ပန်းလှ။) (တွခွါ = ရွာသူကြီး။ ရွာစား။)
- မင်ဂလာန်မင်ကာန်စီမဟို ဗညာကိုတွမေဒ ဂြိုင်ဝေင်အိုဟ်တိုဟ်စိုတ်သန်။ နူမဂုံနင်မင်ကာန် စီတဲ ဗညာမရေသ္မာန် **ခင်ခြင်**ဂလာန်မုတ်ဒူး ရိုဟ်တဲဟုံဖိုတ်။ (အကြိုကမြဲလွီရာဇာဓိရာဇ်။ ၅၁။) ပွဲမူဗွာ/ ယင်းသို့ မင်းကန်စီပြောသည့် စကားကိုကြားလျှင် ဗညားနွံနှင့် တလမေဒေါ တို့နှစ်ဦးစလုံး ပြိုင်တူရယ်မောကြသည်။ စိတ်ပျော်ရွှင်ကြသည်။ မင်းကန်စီကို ရသည့်နေ့မှ စပြီး ဗညားနွံသည် မင်းကန်စီနှင့် နေ့စဉ်မပြတ် အမှားအမှန်များကို **ဆင်ခြင်ခွဲခားခြင်း၊ ဆွေးနွေးတိုင်းပင်ခြင်း** ပြုလေသည်။ (ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ၉၂။ နိုင်ပန်းလှ။)

အခင်အခြင် - (နာမ်) ပွမခင်ခြင်။ ပွမချပ်ခွန်။
တိုင်းပင်ခြင်း။ အတိုင်းပင်။

- နွံကာလမဲ့တဲ ပွဲချင်ဗာရာဏသီ ပွဲရင်**အခင်အခြင်**ဂံ ကောံမှာဇန်ဂမိုင် ကျင်ကောံမဲ့ဟာန်တဲ ဂလာန်မဒ်မျိုက် ကတိုဗဒ်အိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၅၃။ ၇-၆၂။ အစွောံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တစ်နေ့သ၌ ဗာရာဏသီပြည်ဝယ် မင်းတို့၏ **ခုဝေးရာတိုင်းပင်ရာဇရေဗိဉ်** စည်းဝေးသော များစွာသောလူအပေါင်း၌ မင်္ဂလာပြဿနာသည် ဖြစ်၏။ (၅၅၀။ တ-၇၁၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂ်လိက်/ Now one day there was a great crowd come together in the **royal rest-house** at Benares, and the Omen Problem was **discussed**.

နဲသက်လောန် (ဋ္ဌာန်သုတေသနလိက်ပတ်မန်-ကွီနိုချင်အမေရိကန်)

